

Til Stortingets energi- og miljøkomité

NATURVERNFORBUNDETS HOVEDKRAV TIL STORTINGETS BEHANDLING AV MELD. ST. 45 (2016–2017) OG DOK. 8: 31 S (2017–2018)

Innledning

Naturvernforbundet setter pris på at arbeidet for en sirkulær økonomi anerkjennes gjennom egen stortingsmelding. På avfallsområdet er det viktig at avfallshierarkiet legges til grunn, som beskrevet på side 17. Det er viktig med gode mål, og Norge bør ha større ambisjoner enn EU. Vi vil understreke at diskusjonen om en sirkulær økonomi må handle om langt mer enn avfall og avfallsrelatert politikk, og det trengs konkrete virkemidler.

Plast som miljøproblem har fått stort fokus, og det er bra at Norge gjør en god innsats internasjonalt for å sette søkelys på problemet og samle verden om ambisjuse mål. Vi understreker at plastproblematikken handler vel så mye om å omstille produksjon og forbruk som å rydde opp i gamle synder. Vi må fortsette å rydde opp, vi må stanse tilførselen av ny forsøpling, og vi må starte arbeidet med å erstatte det ikke-fornybare petroleumsproduktet plast med mer bærekraftige og fornybare løsninger.

Strategi for en sirkulær økonomi i 2030

Norge bør ha som mål å oppnå en sirkulær økonomi innen 2030, som en del av vårt mål om å være klimanøytrale i 2030. Vi ber regjeringen utarbeide en strategi for en mer sirkulær økonomi, med tallfestede mål og virkemidler for avfallsreduksjon, gjenbruk, reparerbarhet og holdbarhet samt mål for materialgjenvinning for alle materialer. Regjeringen bør utarbeide årlige rapporter på hvor sirkulær norsk økonomi er.

Holdbare produkter som kan repareres

I siste strekpunkt på side 35 i Meld. St. 45 (2016–2017) kan vi lese at regjeringen vil arbeide for at det i økodesigndirektivet og annet relevant EU-regelverk etableres krav om design som legger til rette for krav til levetid, hindrer planlagt kort levetid, økt materialgjenvinning og bruk av sekundære råvarer. Dette er bra, men vi ber regjeringen lage en plan for hvordan Norge kan gå i front og forsterke sine egne virkemidler som bidrar til dette. Økt reklamasjonstid for produkter vil være viktig for å gi produsentene insentiv til å lage holdbare og reparerbare produkter. Vi mener regjeringen må styrke forbrukerkjøpsloven med økt reklamasjonsfrist og omvendt bevisstbyrde for varer kjøpt i butikk eller over nett og for flere produktgrupper.

Nullsats på merverdiavgift på reparasjoner

Det er også behov for nye avgiftsgrep for å fremme reparasjon framfor kasting. Kjøp-og-kast-samfunnet bidrar til høye utslipp og høyt ressursforbruk globalt, der konsekvensene i stor grad kommer i andre land, der det stilles langt lavere miljøkrav. Rammebetingelsene for reparasjon bør bedres, slik at det blir lettere å få sine ting reparert. Dette vil skape mange nye arbeidsplasser samt ivareta håndverkstradisjoner. Sverige innførte i 2017 halv merverdiavgift på reparasjoner av sykler, sko, lærvarer, klær og andre tekstiler. Norge bør følge etter, og også ta ett skritt lenger, og innføre nullsats på de samme type reparasjonene samt på elektriske forbruksartikler og sports- og fritidsutstyr.

Kommunene må få et større ansvar for ombruk

Som en del av den lovpålagte husholdningsrenovasjonen bør kommunene få et tydeligere ansvar for å legge til rette for reparasjon og ombruk. Dette kan dreie seg om å utvide ombrukskapasiteten på kommunenes gjenbruksstasjoner, forhindre at brukbare

gjenstander og materialer blir kategorisert som avfall, gi mer informasjon til innbyggerne om hvor de kan levere eller finne ting til ombruk, arrangere reparasjonsmarkeder på gjenbruksstasjonene, opprette en materialbank for brukbare byggematerialer som f.eks. isopor, treverk, papp, metall og plast, stimulere til etablering av bruktbutikker etc.

Utvide panteordningene

Pant er et effektivt virkemiddel for å hindre forsøpling og dårlig ressursutnyttelse. Dagens system for drikkeemballasje er velfungerende, men innsamlingsgraden bør økes ytterligere, gjennom økte pantesatser og samordning av systemene på tvers av landegrensene. Vi ber regjeringen ta initiativ til et felles nordisk pantesystem samt vurdere pant på flere typer emballasje og gjenstander, f.eks. hard engangsemballasje. Det er et stort problem at det aller meste av platen i plastflaskene er jomfruelig. Vi trenger virkemidler som gjør at andelen gjenvunnet materiale øker betydelig, og vi støtter derfor bransjens forslag om å innføre en materialavgift som erstatning for grunnavgiften på drikkevareemballasje av plast og aluminium. Grunnavgiften på glass bør imidlertid økes betydelig, da engangsglass er den mest klimaskadelige emballasjen.¹

Virkemidler for ressursutnyttelse

Uttak av nye ressurser bidrar til betydelige natur- og klimautfordringer. Prinsippet om at forurenser skal betale, må tas på alvor. Vi trenger en strategi som gjør at det blir langt mindre attraktivt å ta i bruk jomfruelige ressurser, gjennom enten forbud, avgifter eller avtaler som produsentansvar. Et overmodent tiltak bør være å forby uttak og omsetning av torv, sekundært innføre CO₂-avgift på dette. Virkemidlene overfor jomfruelige ressurser må ses i sammenheng med målet om en sirkulær økonomi i 2030.

Avgift på deponi av gruveavfall

Som et konkret forslag til bedre ressursutnyttelse, mindre forsøpling og mindre arealinngrep ber vi om at det innføres avgifter på bergindustrien. Avgiftene må utformes slik at de fremmer både driftsformer som gir lite avfall til ytre deponi, og alternativ bruk av overskuddsmassene. Dette vil føre til både mindre naturinngrep/miljøbelastning og lavere klimagassutslipp – og en bedre ressursutnyttelse. I første omgang foreslår vi en ny miljøavgift på deponi av gruveavfall tilsvarende 50 kroner per tonn.

Redusere bruken av plast

På FNs miljømøte i Nairobi før jul ble verden enig om at vi må hindre plastforurensing av våre hav. Dette krever en omfattende innsats, og punktet over om virkemidler for ressursutnyttelse vil være viktig for å redusere bruken av plast.

Plast brukes i dag til formål der andre materialer eller løsninger heller bør brukes. Vi ber myndighetene sørge for en gjennomgang av hvilke typer engangsemballasje som ved normal bruk gir høyest risiko for plastforsøpling, og om substitusjonsplikten kan gjøres gjeldende for disse. Papir, kartong og trevirke kan i mange tilfeller erstatte en del av den vanligste husholdningsplaten. Det er også viktig å vurdere tilfeller der bruk av emballasje kan være unødvendig i utgangspunktet, slik at total ressursbruk reduseres.

Vi støtter regjeringens forslag om produsentansvarsordninger for fiskeri- og oppdrettsrelatert avfall (side 44–45 i Meld. St. 45 (2016–2017)).

Utnytte avfallsressurser til biogassproduksjon

Biogass produsert av reelle avfallsressurser fra bl.a. husholdninger og landbruket gir et klimavennlig og bærekraftig drivstoff, som egner seg for bruk i tyngre kjøretøy, der elektrifisering ikke er like enkelt. Produksjon og bruk av slikt drivstoff bør stimuleres, som erstatning for fossilt drivstoff og mindre bærekraftig biodrivstoff.

¹ <https://infinitemovement.no/glassflasker-er-klimaversting/>